

10 kultur

Stig Johansson:

Edna Martins generositet

EDNA MARTIN är otvivelaktigt ett av svensk textilkonsts stora namn. Men hon har blivit det på det inre planet så att säga. Vad vore t.ex. Handarbetsets Väner utan hennes insatser? Överhuvudtaget har hennes betydelse främst legat på det administrativa, pedagogiska planet. Hon har utvecklat stor vana och känslighet i förmågan att bedöma andras prestationer, där har hennes konstnärliga ambitioner framtida rikast.

MEN SIG SJÄLV och sitt eget konstskapande har hon inte hunnit med förän då hon några år sedan hamnade i Handarbetsets Väner. Hon har redan för en tid sedan visat prov på ett mycket förtärligt textilt experimenterande. På Thielska Galleriet avslöjar hon en imponerande satsning — en manifestation helt enkelt! Hennes stora erfarenhet och hennes starkt förtrödda medtraiditioner. Men i denna förtrogenhet med form och uttryck ligger också möjligheten och förmågan att trota traditionen och väja experimentera och tänja materialet till det yttersta. Hennes bildvärld blir på så sätt enastående rik, generös. Den är som en solglädd, öppen mot otaliga textila möjligheter.

MAN RÖR SIG från det intima, det näskostnads till det överdådiga, monumentala. Från det luftiga, lätta till det drottjörna. Här finns inte minst det stora, praktiska — många vävare i heraldiskt skapande, stramt geometriskt formade i tyg mot nya men sinnfulla mönstret mittskor. Det hela har en festlig klang av medeltid och ungrensans — en av de större förtärliga i en man kanske vanligtvis föreställer sig. Det här är textil av en skönhet och renhet som kunde bli så liv i den kommunalgränsade svenska miljön.

MEN KANSKE är den mjuka, kristna sidan hos henne den mest fascinerande, som den Edna Martin. "Schabrack". Foto SVEN NILSSON

LEXIKON OM SKÄRGÅRDEN!

"Ett litet under av lästilla uppgifter", DN.

Stockholms skärgård FRÅN A TILL Ö

ANDERS ÅKERMAN

Anders Åkerman
STOCKHOLMS SKÄRGÅRD FRÅN A TILL Ö
1500 upplagor, 300 hundra, 250 bätar, natur, kortor, kultur, praktiska råd.
NATUR OCH KULTUR

under strecket

POLITIK I TÄTARE BETONSKA FIKEN

ARISTOTELES definierade människan som ett politiskt djur. Historien ger honom rätt, den politiserande praxisen är närmare än den prostituerade och gör rättmätiga anspråk på att utöva världens största verk. I själva verket är politiken vida äldre än människan med rötter som följer sig de fleckade svarta primateernas dunkla urtid. En holändsk undersökning, elegant reviderad av ekologer, påvisar att Waal i den ytterst läsvärda och finfyllt illustrerade boken Chimpanzee Politics, underöker varje tvivel rörande vår 99-procentiga släkting chimpansans emmentiska politiska färdigheter.

Känslan om naturligt schimpansbeteende utgår från Jane Goodalls pionjärarbete i början av sextio-talet. Drottner har hon och desslunda andra forskare följt upp dessa studier av frilevande schimpanser. Praktiska problem, inte minst vegetations täthet, har dock förhindrat kontinuerlig observation av det sociala samspelsfältet i naturen. Arnhem Zoo i Holland löste 1971 svårigheten genom att upprätta en ca 25 djur stark schimpanskoloni som residerar i en två hektar stor fränläggning. Från starten har en stab etologer från universitetet i Utrecht varit inlitat i deras med projekt. Summan av deras metoder, dokumenterade i tusentals noga dikterade observationsnotiser, har resulterat i en medförlitlig fördjupad insikt i schimpanssociala systemets subtiliteter.

DEN URSPRUNGLIGA sexstadiet i schimpanssociala systemet är som en godmodig ankare av bäriga hippos har nu ersatts av en samhälle och med en samhällebetonad inrådgivning där koalitioner ingår, konsolideras och upplöses, där förtärliga och opportunistiska tillhör stabilisering, där perioder av labor dagordning ständigt avbryts av politiska kriser och maktovertaganden. Schimpansens beteendeperspektiv omfattar mer än hundra be-

Frans de Waal har i sin "Chimpanzee Politics" (Jonahan Cape) studerat det sociala och politiska livet hos ett antal chimpanser i Arnhem Zoo i Holland. Hans resultat är förbluffande och sätter mänskliga förhållanden i kanske inte smickrande men i alla fall upplysande perspektiv.

ÅT SVANTE FOLIN

Systemet kompliceras av att man måste skilja mellan beteendeperspektiv och reell dominans. Hälningsseremonier avspelar utan avseende den formella ordningen enligt en idealiserad, frusen hierarki. Den reella dominansen, d.v.s. vem som vinner i en given aggressiv konfrontation är betydligt oberoende. Tillfälligheter kan göra att en omuten tonåring lyckas skrika upp en vordningsbjudande geront i ett träd.

När diskrepansen mellan formell och reell makt blir påtagligt uppstår en politisk kris. Yerosen fallt inleds av att hanen Luit bekräftar insubordination genom att kopulera vitt framför den chockerade härskares ögon utan att denna vägar göra annat än vända blickten. Denna ostentativa infami inleder en maktkamp som varar i 72 dagar. Yerosen mobiliserar honnors inklusive den formidabla Mama för sin sak. Luit kontrar genom att attackera damerna en och en. Denna taktik av söndergång genom individuell terror leder upp kvinnokollektivets solidaritet. Den allmör isolerade Yerosen befinner sig på gränsen till psykisk kollaps och "med osvikhlig köns för dramatik låter hon vika tillbaka ner från ett lutande rutet äpple och rullar sig omkring och sparkande omkring på marken. Denna infamla regress antas vara försökad av en blandning av desperat försök att väcka sympati och astinens ut som en kärkerad tabli på temat slav kontra orientalistisk despot.

Att mäkla fred mellan hanarna, de Waal inskräper den enorma vikt försoningsbeteendet när hos schimpanserna. Efter en konflikt dras parterna magnetiskt till varandra. De får ingen förståelse för varandras ömsöriga kysar, omedeligt testikrämmande, pålispansövning osv. Det är förstås försoningsbeteendet i tresser beteendeforskare under sextio- och sjuttio-talet visat äggen för att de försonade sig i en lösning inte i högre grad rikats mot de sociala mekanismer som utvecklas för att kontrollera dem.

APOLLITIKENS oberäkneligt visar att det är lätt att övertona den hierarkiska stabiliteten. Västernsisk domansforskning har till stor del inspirerats av Scheldrup — Ebbes hackordningsmodell (1927) där varje individ sitter på sin pinne i samhällsbyggen. Japanska primatforskare har fokuserat intresset på hur slakt- och vänskapförhållanden påverkar det sociala systemet och klassificerar individens position mera horisontellt vilket resulterar i en nätverksstruktur. Om man kombinerar de båda perspektiven blir det klart varför den stabila hierarkiska ordningen alltid hotas av destabiliserande sotsentella utvecklingar — unga växer upp, allianser formas och upplöses osv. Hierarkin hinner aldrig förtäras eftersom dominans ständigt måste bevisas i hänsyn mot karriärer som ofta provat möjligheterna att komma upp.

Schimpansen — liksom Machiavelli — hynlar inte. Foto LASSE HERBERG

segar Yerosen i öppna strid. Det remarkable är att denna batalj närmast har ett slags rituellt konfirmande uttryck. Trots att Luit hela tiden varit den fysiskt starkare har det tagit honom en tid att slå sig till rätta. Detta är ett uttryck för att Luit inte ständigt utgår från sin position utan tvärtom. Under maktkampens interregnum femubidandes väldstestamentet inom gruppen. Anatsis grillas och högt. OKTART ATT honora ogillar den nye härskares bidrar de till

och på Stans område? Det kan ju vara Din djävla läcka! — Industriverket säger att lekaren är hos stans Jäg ringur upp dom. Dom var här i går. Du får tala med dom själv. Nu är dom borta.

— Det skiter väl jag i Industriverket.

EFTER KAFFEPAUS sätter korpralen till övervakande igång med sin maskin. Matfästigheter och såfall flyger. Leskan är faktiskt på Stans sida. Vattnet forsar kring roret.

— Jaha?, säger jag.

— Skratra inte för tidigt, säger Himmelstoss.

Och se, strax är lekkan på stans sida lagad. I stället susar den av utströmmande vatten från rötterna på min sida.

Jaha, säger jag. Jag förmodar att ni inte gräver hos mig, men ni kanske är så hyggliga att ni håller er gruppen tills min rörmokare har hunnit hit.

I helvete heller, säger Korpralen. Här måste trafiken fram. Nu lägger vi igen.

Här är i full fart med att lägga ett rejalt jordlager ovanpå min lekka, när jag i telefon tycks få en försikringsväst att stoppa honom per högre ort. Korpralen har gudskelov kortvitt.

HIMMELSTOSS behöver inte alls, om någon tror det, komma för att hjälpa till med utbildning, men hans fall är stort.

SONDAMORGON i juni. Jag skall resa med min hustru till Bryssel, med det belgiska flygbolaget gubvares. Men så de undgår ingen, ty av skäl som jag inte känner till behåkras tykomstörster Sten Lindrobs klassiska essä "Linné, legend och verklighet", Gunnar Eriksson om antropologi och Prångmyrs själv om geologin. För översättningarna svarar Michael Srigley, Uppsala, och Bernard Vowles, Göteborg.

AVEN LINNÉS originalitetstid sprids. I Lyskänd har det utkommit en pocketupplaga av Nemes Divina (Ulstein Matrahlén, 190 DM), utgiven av Wold, Lepenies och Lars Gustafsson. De har utgått från Malmestrom-Prebärs upplaga och därför också avtryckt Malmestroms inledning. Till detta fogas två långa efterskrifter av Gustafsson ger filosofiska tolkningar av Nemes-texten, och Lepenies behandlar utvecklingsidealen som moralisk fråga.

hand om enen, att bjuda honom ett hem och handha hans uppförande. Därtill var han alltför upptagen av sina egna angelägenheter och sitt eget arbete, alltså obemärkt av andra något av en egen bekämlighet. Han ville därför att sonen skulle överlämnas i främmande händer, som hans värde och hans båd hållas hemlig. Han var villig att med penga bidrag till sonens underhåll, men därmed fick det vara nöj för hans del.

ETT VÄLDIGT SVAR som utspelar sig för läsaren — bjuder på ett ganska svårsläkt svar till svaret. Detta är ett uttryck för att det är ganska nämligen i fyra månader hos Anders Österling, varför Nils Beffrage varje dag kunde läsa i tidningarna om hur det gick för polken som var så sålende lik sin far, Nils Olyv Beffrage, Gullebörns förmögna hester-bokern rimligt nog (Rundvits författare, Göteborg).

TILL LAVTS MÅNGA orättvisor här okegligen på ett skärmt avsett att läsaren trots allt inte blir fullt lika engagerad för denne privatläse forskare, ingenjör och kosmolog som för den mycket sympatiske älskade Gulberg skriver att "han kände sig själv tillräckligt för att förstå att han var förmögen att ta

han är på Stans område? Det kan ju vara Din djävla läcka! — Industriverket säger att lekaren är hos stans Jäg ringur upp dom. Dom var här i går. Du får tala med dom själv. Nu är dom borta.

— Det skiter väl jag i Industriverket.

EFTER KAFFEPAUS sätter korpralen till övervakande igång med sin maskin. Matfästigheter och såfall flyger. Leskan är faktiskt på Stans sida. Vattnet forsar kring roret.

— Jaha?, säger jag.

— Skratra inte för tidigt, säger Himmelstoss.

Och se, strax är lekkan på stans sida lagad. I stället susar den av utströmmande vatten från rötterna på min sida.

Jaha, säger jag. Jag förmodar att ni inte gräver hos mig, men ni kanske är så hyggliga att ni håller er gruppen tills min rörmokare har hunnit hit.

I helvete heller, säger Korpralen. Här måste trafiken fram. Nu lägger vi igen.

Här är i full fart med att lägga ett rejalt jordlager ovanpå min lekka, när jag i telefon tycks få en försikringsväst att stoppa honom per högre ort. Korpralen har gudskelov kortvitt.

HIMMELSTOSS behöver inte alls, om någon tror det, komma för att hjälpa till med utbildning, men hans fall är stort.

SONDAMORGON i juni. Jag skall resa med min hustru till Bryssel, med det belgiska flygbolaget gubvares. Men så de undgår ingen, ty av skäl som jag inte känner till behåkras tykomstörster Sten Lindrobs klassiska essä "Linné, legend och verklighet", Gunnar Eriksson om antropologi och Prångmyrs själv om geologin. För översättningarna svarar Michael Srigley, Uppsala, och Bernard Vowles, Göteborg.

AVEN LINNÉS originalitetstid sprids. I Lyskänd har det utkommit en pocketupplaga av Nemes Divina (Ulstein Matrahlén, 190 DM), utgiven av Wold, Lepenies och Lars Gustafsson. De har utgått från Malmestrom-Prebärs upplaga och därför också avtryckt Malmestroms inledning. Till detta fogas två långa efterskrifter av Gustafsson ger filosofiska tolkningar av Nemes-texten, och Lepenies behandlar utvecklingsidealen som moralisk fråga.

Om våra fruars förmåga att bära

KORPRALEN HIMMELSTOSS är nu den figur som står på sin höm på väg genom gatorna, tyngd av sin vaska. Nu skall andra krypa i gytjan.

Det finns så många bra litterära studier av den sortens människor: dessa som plöjt sig för makt och åldring förtärligt för den. Men ämnet har ett djup.

SONDAGEN den 3 juli börjar det susa i gatan utanför mitt hus. Efter konsultationer fastställs en ledningsläcka, en möjlig ledningsläcka.

Måndag klockan sju strömmar fordon och människor in på gatan i uppstigning från Uppsala gatukontor står korpral Himmelstoss.

— Hur skall jag veta att lä-

han är på Stans område? Det kan ju vara Din djävla läcka! — Industriverket säger att lekaren är hos stans Jäg ringur upp dom. Dom var här i går. Du får tala med dom själv. Nu är dom borta.

— Det skiter väl jag i Industriverket.

EFTER KAFFEPAUS sätter korpralen till övervakande igång med sin maskin. Matfästigheter och såfall flyger. Leskan är faktiskt på Stans sida. Vattnet forsar kring roret.

— Jaha?, säger jag.

— Skratra inte för tidigt, säger Himmelstoss.

Och se, strax är lekkan på stans sida lagad. I stället susar den av utströmmande vatten från rötterna på min sida.

Jaha, säger jag. Jag förmodar att ni inte gräver hos mig, men ni kanske är så hyggliga att ni håller er gruppen tills min rörmokare har hunnit hit.

I helvete heller, säger Korpralen. Här måste trafiken fram. Nu lägger vi igen.

Här är i full fart med att lägga ett rejalt jordlager ovanpå min lekka, när jag i telefon tycks få en försikringsväst att stoppa honom per högre ort. Korpralen har gudskelov kortvitt.

HIMMELSTOSS behöver inte alls, om någon tror det, komma för att hjälpa till med utbildning, men hans fall är stort.

SONDAMORGON i juni. Jag skall resa med min hustru till Bryssel, med det belgiska flygbolaget gubvares. Men så de undgår ingen, ty av skäl som jag inte känner till behåkras tykomstörster Sten Lindrobs klassiska essä "Linné, legend och verklighet", Gunnar Eriksson om antropologi och Prångmyrs själv om geologin. För översättningarna svarar Michael Srigley, Uppsala, och Bernard Vowles, Göteborg.

AVEN LINNÉS originalitetstid sprids. I Lyskänd har det utkommit en pocketupplaga av Nemes Divina (Ulstein Matrahlén, 190 DM), utgiven av Wold, Lepenies och Lars Gustafsson. De har utgått från Malmestrom-Prebärs upplaga och därför också avtryckt Malmestroms inledning. Till detta fogas två långa efterskrifter av Gustafsson ger filosofiska tolkningar av Nemes-texten, och Lepenies behandlar utvecklingsidealen som moralisk fråga.

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-

finnen kommer när Luit be-